

DE SALOMÉ IN DE KUNST

„Jokanaän! Ik ben verliefd op uw lichaam. Uw lichaam is blank als de leliën op de weide die de maaier nimmer heeft gemaaid. Uw lichaam is blank als de sneeuw die ligt op de bergen, als de sneeuw die ligt op de bergen van Judaia, en die nederdaalt in de valleien. De rozen in den tuin van de koningin van Arabia zijn niet zoo blank als uw lichaam. Noch de rozen in den tuin van de koningin van Arabia noch de voeten van den dageraad, die trippen over de hoogste boombladeren, noch de borsten van de maan als zij rust tegen de borsten van de zee.... daar is niets in de wereld zoo blank als uw lichaam. — Laat mij toe uw lichaam aan te raken.

„Op uwe haren ben ik verliefd, Jokanaän. Uw haren zijn als trossen druiven, als de trossen donkere druiven die hangen van de wijnstokken van Edom in het land der Edomieten. Uwe haren zijn als de cederen van den Libanon, als de groote cederen van den Libanon, die schaduw geven aan de leeuwen en aan de roovers die zich willen verschuilen voor het daglicht. De lange donkere nachten, de nachten waarin de maan zich niet vertoont, waarin de sterren bevreesd zijn, zijn niet zoo zwart. De stilte die woont in de wouden, is niet zoo zwart. Er is niets in de wereld zoo zwart als uwe haren.... Laat mij toe uwe haren aan te raken.

„Op uw mond ben ik verliefd, Jokanaän. Uw mond is als een scharlaken band om een toren van ivoor. Hij is als een granaatappel opengesneden met een ivoren mes. De granaatappelbloemen die bloesemen in de tuinen van Tyros en die rooder zijn dan de rozen, zijn niet zoo rood. De roode schetteringen der trompetten, die de komst der koningen verkondigen en den vijand vrees aanjagen, zijn niet zoo rood. Uw mond is rooder dan de voeten van hen die den wijn treden in de wijnpersbakken. Hij is rooder dan de voeten der duiven die verblijven in de tempels en gevoed worden door de priesters. Hij is rooder dan

de voeten van hem die terugkeert uit het woud waar hij een leeuw heeft verslagen en vergulde tijgers heeft gezien. Uw mond is als een koraaltak dien visschers gevonden hebben in de schemering der zee en dien zij bewaren voor de koningen. Hij is als het vermiljoen dat de Moabieten vinden in de mijnen van Moab en dat de koningen hun afkopen. Hij is als de boog van den koning der Perzen, die geveerd is met vermiljoen en die hoornen heeft van koraal. Daar is niets in de wereld zoo rood als uw mond.... Laat mij toe uw mond te kussen....

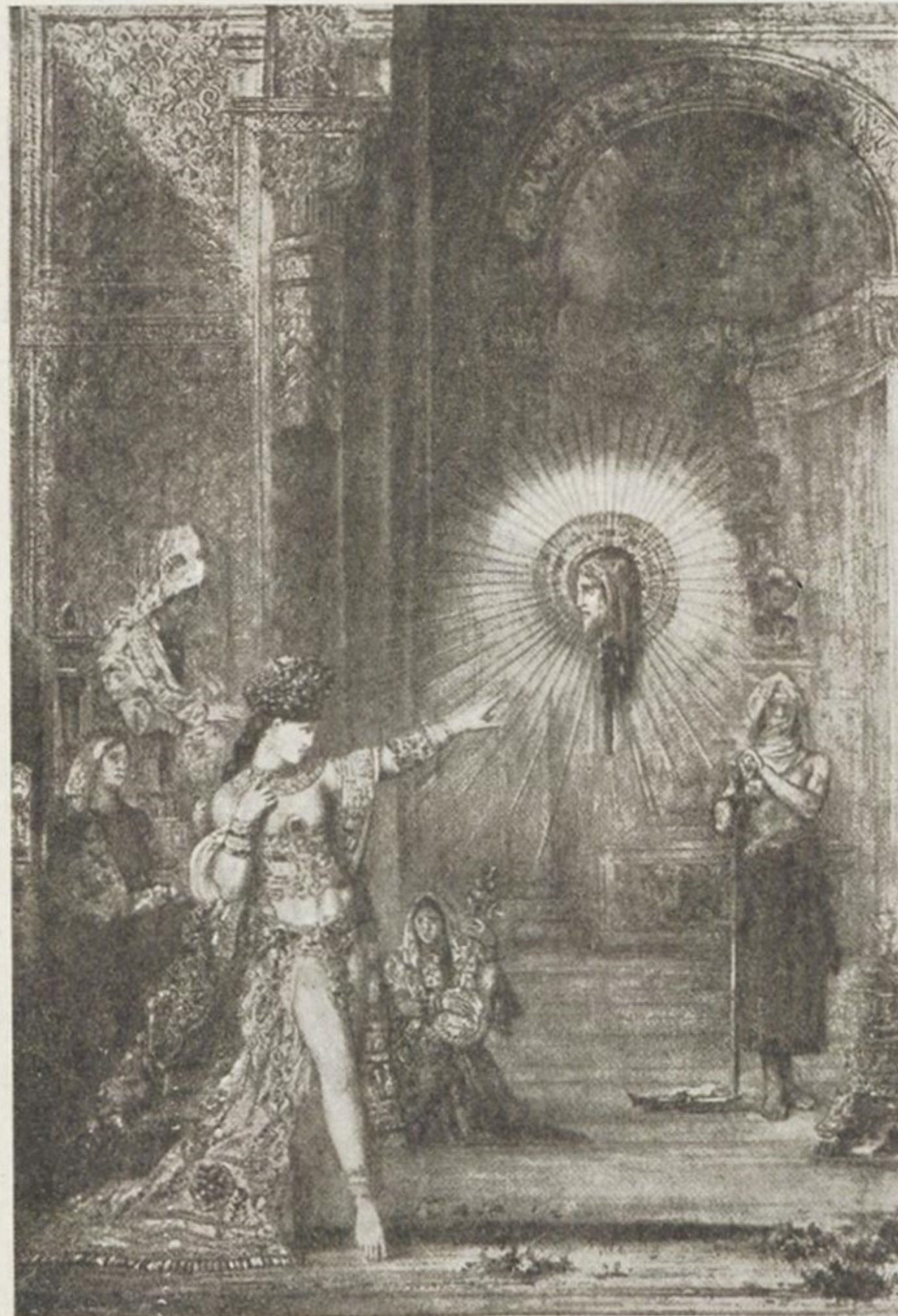
„Ik zal uw mond kussen, Jokanaän. Ik zal uw mond kussen. „

Velen hebben zich aangetrokken gevoeld door de geheimzinnige zinnelijke bekoring die uitgaat van de Salomé-figuur. Maar weinigen hebben haar met de bedwelmende betoovering en tevens met de verzen-gende gloed van de bijbelsche voorstelling kunnen weergeven. Oscar Wilde heeft het perverse en kinderlijk naïeve van de ontlukende Oostersche zinnelijkheid het best en het zuiverst gevoeld. Zijn Salomé is aannemelijk in haar bijna ziekelijke sensueele nieuwsgierigheid, in haar onbere-deneerde koppigheid naar 't proeven van de begeerde vrucht, in haar wulpsch smachten en verlangen. Als karakter en figuur is zijn

schepping grootsch van steeds volgehouden en gespannen demonische kracht.

Hoe hartstochtelijk de jubelkreten bij het aanschouwen van het bloedige hoofd, waarvan zij eindelijk de koude lippen zal kussen:

„Ah, gij hebt mij niet willen toestaan uwen mond te kussen, Jokanaän. Zie, ik zal hem nu kussen. Ik zal er in bijten met mijne tanden zooals men bijt in een rijpe vrucht. Ja, ik zal uwen mond kussen, Jokanaän. Ik heb het u gezegd, niet waar? Ik heb het u gezegd. Zie, ik zal hem nu kussen.... Maar waarom ziet gij mij niet aan, Jokanaän? Uw oogen die zoo schrikkelijk waren, die zoo vol waren van toorn en minach-

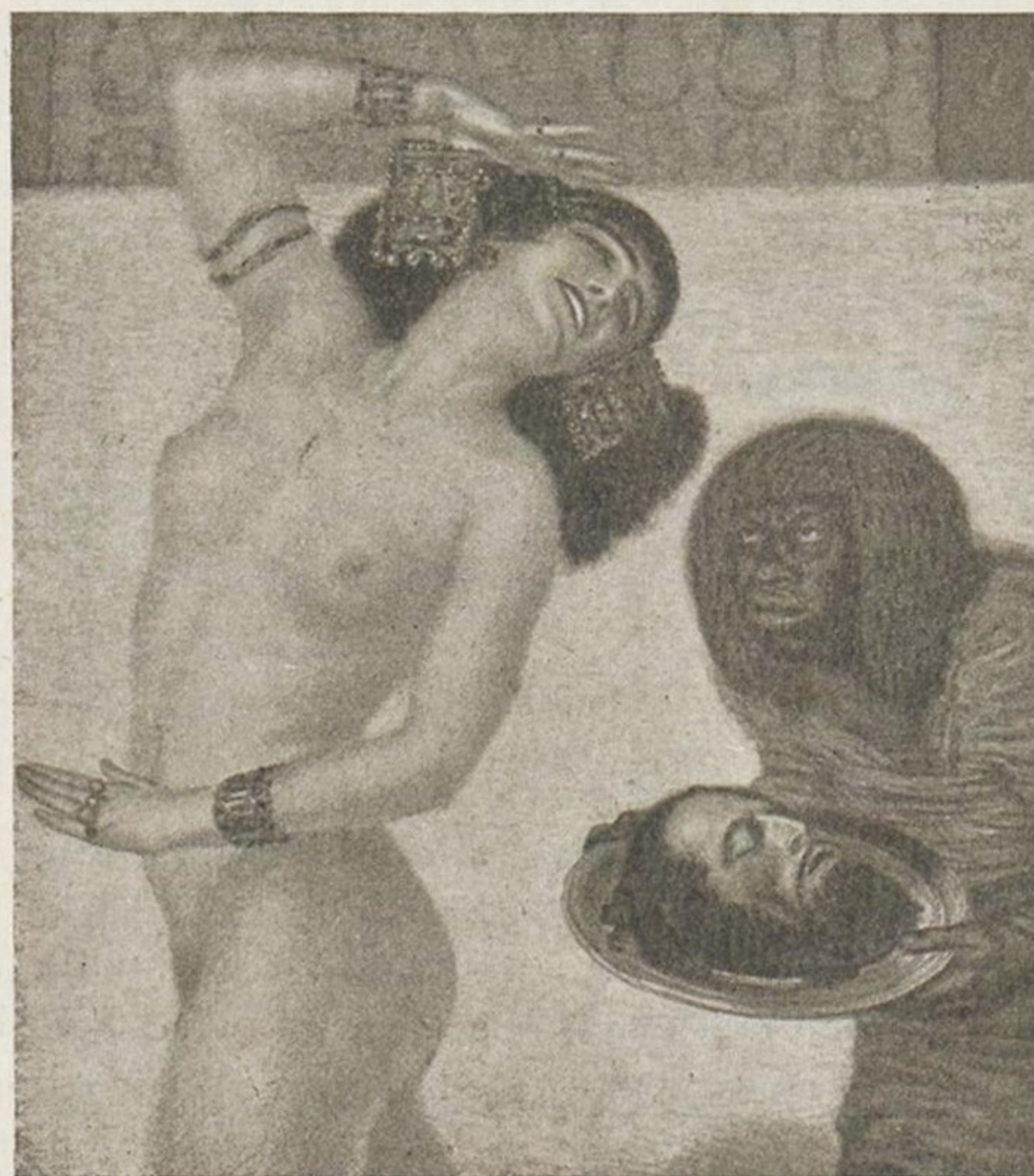
Gustave Moreau. — Salomé

Van Meegeren. - Salomé

ting, zijn gesloten. Open uw oogen! Hef uw oogleden op, Jokanaän. Waarom ziet gij mij niet aan? Zijt gij bevreesd voor mij, Jokanaän, dat gij mij niet wilt aanzien?... En uw tong die was als een roode slang die gift slingert, beweegt zich niet meer, zij zegt nu niets, Jokanaän, de roode adder die zijn venijn over mij spuwde. Het is wonderlijk, niet-waar? Hoe komt het dat de roode adder niet meer beweegt?... Gij hebt mij niet gewild, Jokanaän. Gij hebt mij verworpen. Gij hebt schandelijke dingen tot mij gezegd. Gij hebt mij behandeld als een boel, als een lichtekooi, mij Salome, de dochter van Herodias, de Prinses van Judaia. Zie nu, Jokanaän, ik leef nog, maar gij zijt dood, en uw hoofd behoort mij toe. Ik kan ermeê doen wat ik wil. Ik kan het aan de honden voorwerpen en aan de vogelen des hemels. Wat de honden overlaten, zullen de vogelen des hemels eten.... O, Jokanaän, Jokanaän, gij zijt de eenige man dien ik heb bemind. Al de overige mannen vervullen mij met afkeer. Maar gij waart schoon. Uw lichaam was als een ivoeren zuil op een voetstuk van zilver. Het was

een tuin vol duiven en zilveren leliën. Het was een zilveren toren behangen met schilden van ivoor. Niets ter wereld was zoo blank als uw lichaam. Niets ter wereld was zoo zwart als uwe haren. In de gansche wereld was er niets zoo rood als uw mond.

Fr. v. Stuck. - Salomé

Uw stem was een wierookvat dat vreemde geuren verspreidde, en als ik u aanzag, hoorde ik wonderbare muziek! O, waarom hebt gij mij niet aangezien, Jokanaän? Achter uwe handen en uwe vervloeking hebt gij uw gelaat verborgen. Gij hebt op uw oogen den blinddoek gelegd van hem die zijnen God wil zien. Welnu, gij hebt uwen God gezien, Jokanaän, maar mij, mij... hebt gij nimmer gezien. Als gij mij gezien hadt, zoudt gij mij bemind hebben. Ik heb u gezien, Jokanaän, en ik heb u bemind. O, hoezeer heb ik u bemind! Ik bemin u nog, Jokanaän. Ik bemin slechts u... Ik dorst naar uwe schoonheid. Ik honger naar uw lichaam. En geen

wijn en geen vruchten kunnen mijn begeerte bevredigen. Wat zal ik nu doen, Jokanaän? Noch de stroomen noch de groote wateren kunnen mijn hartstocht blusschen. Ik was een prinses, en gij

hebt mij versmaad. Ik was een maagd, en gij hebt mijn maagdom van mij genomen. Ik was kuisch, en gij hebt mijne aderen gevuld met vuur... O, o, waarom hebt gij mij niet aangezien, Jokanaän? Als gij mij hadt aangezien, zoudt gij mij bemind hebben. Ik weet dat gij mij zoudt bemind hebben, en de geheimenis der liefde is grooter dan de geheimenis van den dood. Liefde alleen is waard dat men haar aanzie.

“Ah, ik heb uwen mond gekust, Jokanaän, ik heb uwen mond gekust. Daar was een wrange smaak op uwe lippen. Was het de smaak van bloed?... Maar misschien was het de smaak der liefde. Men zegt dat liefde een wrangen smaak heeft.... Maar wat zou dat? Wat zou dat? Ik heb uwen mond gekust, Jokanaän, ik heb uwen mond gekust.”

Van de talrijke beeldende kunstenaars, die in de laatste eeuw de Salomé-figuur hebben willen weergeven, heeft geen enkel de demonische kracht van Oscar Wilde bereikt.

De zoeterige paradepop van Regnault met de maskerade schotel en sabel, zou geheel buiten deze bespreking vallen, wanneer het slechts gaat om de karakterisering en de ontleding van het zeer ingewikkeld psychologisch geval van de figuur zooals ze uit bijbelsche overlevering is bekend. Maar dit mooie fransche plaatje is zoo teekenend voor de oppervlakkigheid van een tijdperk in de moderne kunstevolutie, dat het als uitgangspunt naar meer typeerend werk, een bijzondere kunsthistorische waarde krijgt.

In de trotsche vorstin van Moreau is ten minste de schijn van historische waarheid gered. Het is Herodias in haar jeugd; het kan wel zijn de danseres die den Tetrach verleidde. Maar het is niet de nieuwsgierige Psyche, het teere fladderende meisje, zoo fel smachtend in haar wulpsch verlangen, dat zij scheen te sterven in haar eigen liefdestreelingen; het is nog minder het slanke sluiplichaampje van het kind-hetaïer dat zich wrong, met langzame deiningen van buik en heupen, dat de twee vaste borsten deed trillen, terwijl het aangezicht met de half gesloten oogleden onbeweeglijk bleef; het is hoegenaamd niet de felheid van de passie die wil bevredigd worden, die haar demonische houdingen ingaf waarbij de Romeinsche soldaten, kenners van de meest graf-

fineerde wellust, en de oude priesters, verbitterd door onthouding, snoven en brulden van begeerte, waarbij de Tetrach zijn Koninkrijk verpandde.

Bij de moderne Duitschers is v. Pausinger niet gelukkiger dan de beide Franschen in zijn karakterisering. Daarentegen geven v. Stuck en Max Klinger iets nieuws. De eerste heeft het onbeschaamd triumpheerende van de Salome als hoofdmotief gebruikt: de brutale zinnelijkheid van de naar genot hunkerende meid is de voornaamste psychische verschijning voor dezen schilder. Dit voldoet echter niet; de morbiede passie van een nog zeer jonge vrouw, nog bijna kind, met de ziekelijk-perverse drijf-

veer naar een bijna verontwenzelijke voldoening, kan moeilijk huizen in dat majestueuze naaktfiguur! Max Klinger heeft meer het innerlijk-demonische trachten weer te geven. Alle uitbundigheid van vorm en actie heeft hij vermeden, om de mysterieuze diepten van het oostersch psyche te benaderen.

Uit zijn Salome spreekt wel eenigsinds een innerlijke perversiteit, zelfs een gemeenheid; maar deze gemeenheid vermindert zoo zeer het uiterlijk schoone en bekoorlijke van het figuur, dat er van geen uitstralende en alles verwinnende betoovering meer sprake is.

De volledigste indruk van afschuw geeft nog de voorstelling van de Salome van v. Meegeren. Maar hier is de keuze van het meest afschuwwekkend oogenblik, het kussen van de bloedlooze lippen, de, ietwat melodramatische, overwegende factor. De geheele typeering van de

Salome, de uitdrukking van haar waanzinnig genieten, laat zich slechts raden.

Het type van de Salomé zooals die door Wilde wordt geëvoceerd is nog niet in de beeldende kunst te vinden.

Het raadselachtige in deze figuur schijnt voor schilder en beeldhouwer een zoo vluchtig element te zijn, dat het niet is vast te leggen in lijn en vorm.

En verwonderlijk is het dat in een tijd van tot het uiterste gedreven psycho-analyse en expressionisme, geen Salomé-figuren meer ontstaan zijn die de buitengewoon ingewikkelde psyche van dit in perversiteit tot vrouw ontluikend meisjestemperament hebben in beeld gegeven.

A. S.

Quinten Metsijs. - Salomé